

การสืบทอดวรรณกรรมขุนทึ่งขุนเทือง

Inheritance of Khun Thueng Khun Thueng literary works

ชาญวิช ทุมโหม่ง^{1*} และชานนท์ ไชยทองดี²

Chanchawit Thummong^{1*}, Chanon Chaithongdee²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาต้นฉบับวรรณกรรมขุนทึ่งขุนเทือง สำนวนร้อยแก้ว 2. เพื่อศึกษาด้านานขุนทึ่งขุนเทือง 3. เพื่อเปรียบเทียบวรรณกรรมขุนทึ่งขุนเทืองสำนวนร้อยแก้วและร้อยกรอง 4. เพื่อศึกษาบทบาทของวรรณกรรมขุนทึ่งขุนเทือง พบว่า ต้นฉบับขุนทึ่งขุนเทือง สำนวนร้อยแก้ว ต้นฉบับคัมภีร์ใบลานวัดกระเจียนอกจำนวน 4 ผูก ลักษณะการประพันธ์แบบนิสสัยปนร้อย ใช้อักษรธรรมอีสานบันทึก ขุนทึ่งขุนเทืองปรากฏในพงศาวดารเมืองเชียงแสน วรรณกรรมขุนทึ่งขุนเทืองสำนวนร้อยแก้วและร้อยกรองมีโครงเรื่องและวิธีดำเนินเรื่องที่คล้ายคลึงกัน โดยสำนวนร้อยแก้วมี 12 โครงเรื่อง และสำนวนร้อยกรองมี 14 โครงเรื่อง เป็นวรรณกรรมที่มีบทบาทต่อสังคมอีสานในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านประติกรรม หมอลำ และดนตรีนิพนธ์/ศิลปะนิพนธ์

คำสำคัญ: ขุนทึ่งขุนเทือง, วรรณกรรมอีสาน, คัมภีร์ใบลาน

Received : 16 มีนาคม 2566

Revised: 25 เมษายน 2566

Accepted : 27 เมษายน 2566

¹ ครูผู้ช่วย โรงเรียนค้อวังวิทยาคม จังหวัดยโสธร, Assistant teacher at Kho Wang Wittayakom School, Yasothon Province

² รองศาสตราจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, Associate Professor, Department of Thai Language, Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University

*Corresponding author : chanchawit96@gmail.com

ABSTRACT

This article aims to 1. To study the original Khun Thueng Khun Thueng literary works prose idioms 2. To study the legend of Khun Thueng Khun Thueng 3. To compare Khun Thueng Khun Thueng Literature and Poetry 4. To study the role of Khun Thueng Khun Thueng literature Found that the original Khun Thueng Khun Thueng prose idioms Manuscript of palm leaf scriptures of Krachainok temple 4 volumes, style of writing Nissaiponrai used the Tham Isan characters to record Khun Thueng Khun Thueng appears in Chiang Saen chronicles. Khun Thueng Khun Thueng literature, prose and poetry have a similar plot and approach. There are 12 plot lines in prose and 14 plot lines. It is a literature that plays a role in the Isan society in various fields, including sculpture, molam, and music/art thesis.

Keywords: Khunthung Khunthuang, Isan literature, leaf palm scriptures

บทนำ

พัฒนาการทางวรรณกรรมภาคอีสาน จำแนกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ วรรณกรรมอีสาน (ไทย-ลาว) และวรรณกรรมไทยเขมร พัฒนาการวรรณกรรมเขตอีสานตอนเหนือเป็นพื้นที่อาณาจักรล้านช้างโบราณมาก่อน การสืบสานอักษรและภาษาเป็นหน้าที่ของวัดที่สร้างสรรค์และเป็นผู้ใช้วรรณกรรม และพัฒนาการวรรณกรรมอีสานตอนใต้ มีศาสนาพราหมณ์เป็นสำคัญ การสืบสานอักษรและภาษาเป็นหน้าที่ของพราหมณ์หรือนักบวช (ดนุพล ไชยสินธุ์, 2555, 4-5 - 4-7)

วรรณกรรมขุนทึ่งขุนเทืองเป็นวรรณกรรมอีสานที่มีความโดดเด่นอีกเรื่องหนึ่ง สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลมาจากวรรณกรรมเหนือ ซึ่งเป็นวรรณกรรมประวัติศาสตร์ในพงศาวดารเชียงแสน โดยผู้แต่งได้มีการดัดแปลงเพิ่มเติมเนื้อเรื่องให้มีความน่าสนใจ และสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไป ดังที่ ธนันต์ พิสิษฐ์สวัสดิ์ (2531, 478) ได้กล่าวว่า วรรณกรรมอีสานเรื่องขุนทึ่งขุนเทืองมุ่งหมายเพื่อสอดแทรกคำสอน

หลักธรรมทางพุทธศาสนาอันเป็นกุศโลบายที่จะให้คติชีวิต ส่งเสริมให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์ทั้งด้านความประเทืองอารมณ์และกล่อมเกล่าจิตใจ ในภาคอีสานวรรณกรรมขุนทึ่งขุนเทือง ถูกนำมาใช้เป็นมหรสพต่าง ๆ ได้แก่ หมอลำกลอน หมอลำเรื่อง และในปัจจุบันได้มีผู้นำเรื่องราวเหตุการณ์ในวรรณกรรมขุนทึ่งขุนเทืองมาสร้างสรรค์ต่อยอดเป็นดนตรีนิพนธ์และศิลปะนิพนธ์แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของวรรณกรรมเรื่องขุนทึ่งขุนเทืองที่ถูกนำมาถ่ายทอดอย่างต่อเนื่อง

ผู้ศึกษาได้เลือกวรรณกรรมเรื่องขุนทึ่งขุนเทืองมาศึกษาใน 4 ประเด็น คือ ต้นฉบับวรรณกรรมขุนทึ่งขุนเทือง ตำนานขุนทึ่งขุนเทือง เปรียบเทียบสำนวนร้อยแก้วและร้อยกรอง และบทบาทของวรรณกรรมขุนทึ่งขุนเทืองที่ปรากฏในสังคมอีสาน

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาต้นฉบับวรรณกรรมขุนทึ่งขุนเทืองสำนวนร้อยแก้ว

2. เพื่อศึกษาดำเนินงานชุมชนท้องถิ่น
ต้นฉบับชุมชนท้องถิ่น สำนักงานร้อยแก้ว
3. เพื่อเปรียบเทียบวรรณกรรมชุมชนท้องถิ่น
ต้นฉบับคัมภีร์ใบลานวัดกระเจียนนอก ตำบลกระเจียน
อำเภอบัวตี่ จังหวัดยโสธร ขนาดกว้าง 4.5 เซนติเมตร
ยาว 55 เซนติเมตร ลักษณะลานเป็นชาดทึบ จำนวน 4
ผูก ผูกที่ 1 จำนวน 29 ลาน ผูกที่ 2 จำนวน 27 ลาน
ผูกที่ 3 จำนวน 26 ลาน และ ผูกที่ 4 จำนวน 30 ลาน
ไม่นับปกหน้าปกหลัง จารด้วยอักษรธรรมอีสาน ไม่
ปรากฏชื่อผู้เขียนและผู้แต่ง มีจุดมุ่งหมายในการแต่ง
เพื่อเป็นเครื่องบันเทิงใจ และเป็นคติในการดำรงชีวิต
ลักษณะการประพันธ์แบบนิสสัยปนร้อย ใช้อักษรธรรม
อีสานในการบันทึก
4. เพื่อศึกษาบทบาทของวรรณกรรมชุมชนท้องถิ่น
เรื่อง

ผลการศึกษา

ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์ มี
รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ต้นฉบับวรรณกรรมชุมชนท้องถิ่น สำนักงาน ร้อยแก้ว

ภาพที่ 1 ต้นฉบับคัมภีร์ใบลานชุมชนท้องถิ่น วัดกระเจียนนอก

2. ดำเนินงานชุมชนท้องถิ่น

ตำนาน หรือ Myth เป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับ
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมที่ผู้คนให้ความเคารพ มักเป็น
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตและถูกเล่าจนต่างไปใน
ปัจจุบัน เป็นเครื่องมือสำหรับการอยู่อาศัยในชุมชน
(วลัยลักษณ์ ทรงศิริ, 2544, 4) ในวรรณกรรมชุมชนท้องถิ่น
เรื่องได้พบตำนานที่ปรากฏดังนี้

2.1 พงศาวดารเมืองเชียงแสน

ชุมชนท้องถิ่นได้ปรากฏในพงศาวดาร
เมืองเชียงแสน หลักฐานของชุมชนบ้านเมืองในพื้นที่แอ่ง
เชียงราย-เชียงแสน กล่าวถึงชุมชนท้องถิ่นไว้ในประวัติ
การสร้างเมืองเชียงแสน สรุปความจากพงศาวดารว่า
ขุนทิงเป็นบุตรของขุนทิง ผู้สืบเชื้อสายมาจากลาวกวัก
วาวอุปราชาผู้ครองเมืองฝาง กับนางแอกไคผู้สืบเชื้อสาย
ผีเสื้อ ขุนทิงได้อภิเษกกับนางศรีสุภามิบุตรสาว 1 คน ชื่อ
นางมนุสสรุณ ได้ให้อภิเษกกับท้าวจอมผาเรื่อง บุตร

ของพระยาแรงกวาทังเมืองฝาง ซึ่งเป็นน้องชายต่าง
มารดาของขุนทิง และให้ปกครองเมืองเชียงเรื่องต่อจาก
ขุนทิง มีบุตร 2 คน คือ ท้าวอ้ายเจียง และขุนเรื่อง อีก
ทั้งวรรณกรรมชุมชนท้องถิ่นยังเป็นนิทานที่บอกเล่าถึง
ตำนานการสร้างเมืองศรีสัตนาคนหุตไว้ว่า เมื่อขุนทิง
เดินทางถึงแม่น้ำใหญ่แห่งหนึ่ง ของเจ้าวิเศษได้มาจาก
เมืองนาคได้ติดตามต่อไปไม่ได้จึงหยุดพัก พอตื่นขึ้นมาใน
ตอนเช้าบริเวณนั้นได้กลายเป็นเมืองชื่อว่า “เมืองศรีสัต
นาคนหุต”

2.2 นิทานเมืองศรีสัตนาคนหุต

“ศรีสัตนาคนหุต” มาจากคำว่า สัต นหุต
และ นาค รวมเข้า ร้อยหมื่น คือ ล้านช้าง นิทาน
ชุมชนท้องถิ่นบอกเล่าตำนานการสร้างเมืองศรีสัตนา
คนหุตไว้ว่า เมื่อขุนทิงเดินทางถึงแม่น้ำใหญ่แห่งหนึ่ง ขอ
เจ้าของวิเศษจากเมืองนาคได้เกาะติดตามหยุดพัก พอตื่น

ขึ้นมาในตอนเช้าบริเวณนั้นได้กลายเป็นเมืองใหญ่ชื่อว่า

“เมืองศรีสทanakนหุต” มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

มีทั้ง คนหลายล้น เพนีสันโกฏ
ยาวโยชน์ขวาง เชียงกว้างแม่เมือง
ชื่อว่า สัตตนาคว้าง เมืองใหญ่นคร
ในชุมพู กีบพันเทียมได้

(พิทุร มลิวลย์, 2511, 102)

ความเชื่อ “นาคเล่นน้ำ” ปรากฏใน

วรรณกรรมขุนทึงขุนเทือง ดังต่อไปนี้

ก็จึง มีฤทธิกล้า นาโคแองมาก
นาคจิ่ง พาดแม่น้ำ ตีขึ้นยอดเสมรุ
ทมทมลม พาดตีทลายม้าง
เครงเครงล้น เป็นฝนแสนห่า

(พิทุร มลิวลย์, 2511, 25)

2.3 นาค/เงือก/งู

นาคเป็นคติความเชื่อในภูมิภาคเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีชื่อเรียกที่ต่างกัน ตำนานที่เกี่ยวกับพญานาคในดินแดนภาคอีสานของไทยปรากฏในตำนานต่าง ๆ เช่น ตำนานพระอุรังคธาตุ ตำนานสุวรรณโคมคำ ตำนานสิงหนวัติติกุมาร เป็นต้น และเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ (อดุลย์ หลานวงศ์, 2560, 2) ความเชื่อเรื่องนาคมีปรากฏชื่อเรียกแตกต่างกันดังนี้

2.3.1 นาค

นาคจัดเป็นสุคติภูมิตามคติไตรภูมิ สถิตอยู่สวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ศาสนาพราหมณ์เชื่อว่านาคมีส่วนสัมพันธ์กับมหาเทพและเทพต่าง ๆ เป็นสัญลักษณ์ของน้ำ ปรากฏในวรรณกรรมอีสานหลายเรื่อง เช่นในเรื่องพญาคันคาก ขุนทึงขุนเทือง เรื่อง “พญาคันคาก” กล่าวถึง แณไม่พอใจมนุษย์ จึงห้ามพญานาคไม่ให้เล่นน้ำเพื่อให้เกิดฝน ทำให้ฝนไม่ตกติดต่อกัน ตัวอย่างว่า

อันว่า เมืองแณยังมีน้ำ คุงคาสมุทรใหญ่
แณก็เป็นผู้เฝ้า ประสงค์หลั่นส่วงเฮือ
ยามเมื่อฮ่วนฮ่วนฟ้า ปีใหม่เดือนหก

เขากี่ นำเมื่อเถิงแณ กล่าวขอลอยหลั่น
(นิพล สายศรี, 2555, 36)

คำว่า “นาค” ที่ปรากฏในวรรณกรรม

ขุนทึงขุนเทือง มีรูปแบบการเขียนเพียงรูปเดียวคือ ตัว

นา ประสมกับไม้ขีดแทนตัว ก (ค) ดังตัวอย่าง

ໄຊວະຕຸລີວິສຸວະນະໄຊວະຕຸລີວິສຸວະນະ

พญานาคตนชื่อว่ารัตนราชาก็มีใจอันชม

ชื่นยินดีมาก (1/9/1/4)

นอกจากจะปรากฏคำว่านาค ยังปรากฏ

คำว่า “นาคี” เป็นนาคเพศเมีย คำว่านาคีที่ปรากฏใน

ต้นฉบับมีเพียง 2 จุด และมีรูปแบบการเขียนที่แตกต่าง

คือ 1) ตัว นา พยัญชนะ ค ตัวเต็ม ประสมกับสระอี (

ค) และ 2) พยัญชนะ น ตัวเต็ม ต่อด้วยพยัญชนะ ค

ตัวเต็ม ประสมกับสระอี (ค) มีตัวอย่างปรากฏ

ต่อไปนี้

ໄຊວະຕຸລີວິສຸວະນະໄຊວະຕຸລີວິສຸວະນະ

หัวต่อนางน้องเจ้าค้ำปองนาคีพี่เอย

(1/11/2/1)

ໄຊວະຕຸລີວິສຸວະນະໄຊວະຕຸລີວິສຸວະນະ

พระค้ำก่อนนาคีน้องเอย (3/5/1/2)

2.3.2 เงือก

วรรณกรรมขุนทึงขุนเทืองพบว่า

คำว่า “เงือก” หมายถึง สัตว์จำพวกงู ลำตัวยาว มีเกล็ด

อาศัยอยู่ในน้ำ เรียกคู่กับคำว่างูเป็น “เงือกงู” มีตัวอย่างว่า

“...เจ้ากูปู้ว่าศาลาที่นี้เป็นที่อยู่แห่งเงือกแลงูก็น้ำลือ แม่นว่าตนตัวผู้ช้านี้ก็แม่นเงือกแลงูนั้นตาย...”

(1/5/2/4)

จากการศึกษาคำว่า “เงือก” ที่ปรากฏในต้นฉบับคัมภีร์ใบลานวัดกระเจาญนอกมีรูปแบบการเขียนเพียงรูปเดียวคือ สระเอ ตามด้วยพยัญชนะ ง เต็ม เป็นพยัญชนะต้น ประสมกับสระอิ และวางพยัญชนะ ก เพื่อง เป็นตัวสะกด (งิ) ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

๑๑๕๐) ๐๒ ๐๓ ๐๔ ๐๕ ๐๖ ๐๗ ๐๘ ๐๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐ ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐ ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐ ๒๐๑ ๒๐๒ ๒๐๓ ๒๐๔ ๒๐๕ ๒๐๖ ๒๐๗ ๒๐๘ ๒๐๙ ๒๑๐ ๒๑๑ ๒๑๒ ๒๑๓ ๒๑๔ ๒๑๕ ๒๑๖ ๒๑๗ ๒๑๘ ๒๑๙ ๒๒๐ ๒๒๑ ๒๒๒ ๒๒๓ ๒๒๔ ๒๒๕ ๒๒๖ ๒๒๗ ๒๒๘ ๒๒๙ ๒๓๐ ๒๓๑ ๒๓๒ ๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕ ๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘ ๒๓๙ ๒๔๐ ๒๔๑ ๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔ ๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗ ๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐ ๒๕๑ ๒๕๒ ๒๕๓ ๒๕๔ ๒๕๕ ๒๕๖ ๒๕๗ ๒๕๘ ๒๕๙ ๒๖๐ ๒๖๑ ๒๖๒ ๒๖๓ ๒๖๔ ๒๖๕ ๒๖๖ ๒๖๗ ๒๖๘ ๒๖๙ ๒๗๐ ๒๗๑ ๒๗๒ ๒๗๓ ๒๗๔ ๒๗๕ ๒๗๖ ๒๗๗ ๒๗๘ ๒๗๙ ๒๘๐ ๒๘๑ ๒๘๒ ๒๘๓ ๒๘๔ ๒๘๕ ๒๘๖ ๒๘๗ ๒๘๘ ๒๘๙ ๒๙๐ ๒๙๑ ๒๙๒ ๒๙๓ ๒๙๔ ๒๙๕ ๒๙๖ ๒๙๗ ๒๙๘ ๒๙๙ ๓๐๐ ๓๐๑ ๓๐๒ ๓๐๓ ๓๐๔ ๓๐๕ ๓๐๖ ๓๐๗ ๓๐๘ ๓๐๙ ๓๑๐ ๓๑๑ ๓๑๒ ๓๑๓ ๓๑๔ ๓๑๕ ๓๑๖ ๓๑๗ ๓๑๘ ๓๑๙ ๓๒๐ ๓๒๑ ๓๒๒ ๓๒๓ ๓๒๔ ๓๒๕ ๓๒๖ ๓๒๗ ๓๒๘ ๓๒๙ ๓๓๐ ๓๓๑ ๓๓๒ ๓๓๓ ๓๓๔ ๓๓๕ ๓๓๖ ๓๓๗ ๓๓๘ ๓๓๙ ๓๔๐ ๓๔๑ ๓๔๒ ๓๔๓ ๓๔๔ ๓๔๕ ๓๔๖ ๓๔๗ ๓๔๘ ๓๔๙ ๓๕๐ ๓๕๑ ๓๕๒ ๓๕๓ ๓๕๔ ๓๕๕ ๓๕๖ ๓๕๗ ๓๕๘ ๓๕๙ ๓๖๐ ๓๖๑ ๓๖๒ ๓๖๓ ๓๖๔ ๓๖๕ ๓๖๖ ๓๖๗ ๓๖๘ ๓๖๙ ๓๗๐ ๓๗๑ ๓๗๒ ๓๗๓ ๓๗๔ ๓๗๕ ๓๗๖ ๓๗๗ ๓๗๘ ๓๗๙ ๓๘๐ ๓๘๑ ๓๘๒ ๓๘๓ ๓๘๔ ๓๘๕ ๓๘๖ ๓๘๗ ๓๘๘ ๓๘๙ ๓๙๐ ๓๙๑ ๓๙๒ ๓๙๓ ๓๙๔ ๓๙๕ ๓๙๖ ๓๙๗ ๓๙๘ ๓๙๙ ๔๐๐ ๔๐๑ ๔๐๒ ๔๐๓ ๔๐๔ ๔๐๕ ๔๐๖ ๔๐๗ ๔๐๘ ๔๐๙ ๔๑๐ ๔๑๑ ๔๑๒ ๔๑๓ ๔๑๔ ๔๑๕ ๔๑๖ ๔๑๗ ๔๑๘ ๔๑๙ ๔๒๐ ๔๒๑ ๔๒๒ ๔๒๓ ๔๒๔ ๔๒๕ ๔๒๖ ๔๒๗ ๔๒๘ ๔๒๙ ๔๓๐ ๔๓๑ ๔๓๒ ๔๓๓ ๔๓๔ ๔๓๕ ๔๓๖ ๔๓๗ ๔๓๘ ๔๓๙ ๔๔๐ ๔๔๑ ๔๔๒ ๔๔๓ ๔๔๔ ๔๔๕ ๔๔๖ ๔๔๗ ๔๔๘ ๔๔๙ ๔๕๐ ๔๕๑ ๔๕๒ ๔๕๓ ๔๕๔ ๔๕๕ ๔๕๖ ๔๕๗ ๔๕๘ ๔๕๙ ๔๖๐ ๔๖๑ ๔๖๒ ๔๖๓ ๔๖๔ ๔๖๕ ๔๖๖ ๔๖๗ ๔๖๘ ๔๖๙ ๔๗๐ ๔๗๑ ๔๗๒ ๔๗๓ ๔๗๔ ๔๗๕ ๔๗๖ ๔๗๗ ๔๗๘ ๔๗๙ ๔๘๐ ๔๘๑ ๔๘๒ ๔๘๓ ๔๘๔ ๔๘๕ ๔๘๖ ๔๘๗ ๔๘๘ ๔๘๙ ๔๙๐ ๔๙๑ ๔๙๒ ๔๙๓ ๔๙๔ ๔๙๕ ๔๙๖ ๔๙๗ ๔๙๘ ๔๙๙ ๕๐๐ ๕๐๑ ๕๐๒ ๕๐๓ ๕๐๔ ๕๐๕ ๕๐๖ ๕๐๗ ๕๐๘ ๕๐๙ ๕๑๐ ๕๑๑ ๕๑๒ ๕๑๓ ๕๑๔ ๕๑๕ ๕๑๖ ๕๑๗ ๕๑๘ ๕๑๙ ๕๒๐ ๕๒๑ ๕๒๒ ๕๒๓ ๕๒๔ ๕๒๕ ๕๒๖ ๕๒๗ ๕๒๘ ๕๒๙ ๕๓๐ ๕๓๑ ๕๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐ ๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐ ๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐ ๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐ ๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐ ๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐ ๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

แม่นว่าตนตัวผู้ช้านี้ก็แม่นเงือกแลงู

นั้นตาย (1/6/1/1)

2.4 ต้นพญากาสัก (ทองทึง)

2.4.1 ข้อมูลทางพฤกษศาสตร์

ต้นพญากาสัก มีชื่อวิทยาศาสตร์:

Leea macrophylla Roxb. ex Homem มีชื่ออื่น ๆ คือ ทองทึง, เชื่องหูช้าง, เชื่องหูม้า, ทองตัวบ, และมูรา จัดอยู่ในพืชตระกูล LEEACEAE (NanaGarden, 2562, ออนไลน์) เป็นไม้พุ่ม 2-4 เมตร ใบเดี่ยวขนาดใหญ่ เรียงสลับ รูปไข่ กว้าง 25-30 เซนติเมตร ยาว 30-50 เซนติเมตร ผิวใบเป็นคลื่นเล็กน้อย มีหูใบแผ่เป็นแผ่น ดอกสีขาวแกมเขียว เป็นช่อใหญ่ที่ปลายยอด ลักษณะเป็นชั้น ๆ ดอกย่อยขนาดเล็ก ผลสด รูปทรงค่อนข้างกลมแบน เมื่อแก่สีดำ ขนาด 1-3 มิลลิเมตร พบตามป่าเบญจพรรณแล้ง (ชุมชนคนรักพรรณไม้, 2562, ออนไลน์)

ภาพที่ 2 ต้นพญากาสัก หรือใบทองทึง

2.4.2 สรรพคุณ/ความเชื่อ

ต้นพญากาสักหรือทองทึงเป็นสมุนไพรที่มีสรรพคุณทางยา บำรุงร่างกายให้แข็งแรง และรักษาโรคต่าง ๆ ได้แก่ นำใบไปต้มน้ำกับใบทางช้าง รักษาโรคความดัน เบาหวาน ใบสดรักษาฝี แผล และกามโรค (คมชัดลึก, 2562, ออนไลน์) มีความเชื่อว่าใบและหัวกินเป็นคางคกพิษ การไล่จะนำหัวมาเสกด้วยคาถาแล้วจึงกิน วิธีกินนำมาโขลกให้ละเอียด คั้นเอาน้ำกิน หรือกลืนทั้งที่ไม่คั้นกินน้ำตาม หรือนำหัวมาเสกแล้วบดเป็นผงปั้นเป็นลูกกลอน พกติดตัวเชื่อว่ากันอาวุธต่าง ๆ ได้

หัวว่านถูกนำมาเป็นส่วนผสมพระเครื่องชนิดคางคกพิษ ผู้นิยมสักอักขระยันต์จะหัวว่านพญากาสักกินเข้าไป เชื่อว่าสามารถปลุกคาถาให้มีความขลัง และใช้เป็นส่วนผสมในน้ำยาสักยันต์ จึงเป็นที่มาของชื่อ “ว่านกาสิก” นอกจากนี้ยังใช้ใบว่านกาสิกรองเด็กชายแรกเกิด และใช้ใบนั้นปูลงให้เด็กนอนจนกว่าจะเริ่มทานอาหารได้ จึงนำใบนั้นมาบดละเอียดผสมอาหารให้เด็กกิน เชื่อว่าเด็กคนนั้นจะคางคกพิษ (ชุมชนคนรักพรรณไม้, 2563, ออนไลน์)

3.4.3 คำและความหมาย

ปรีชา พินทอง (2532, 409) ให้ความหมายต้นทึง ว่า ไม้ขนาดใหญ่ ใบใหญ่ ใช้ห่อสิ่งของได้ ปรากฏในวรรณกรรมขุนทึงขุนเทืองในชื่อว่า “ทองทึง” มีปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

โครงเรื่องช่วงที่	ร้อยกรอง	ร้อยแก้ว
โครงเรื่องช่วงที่ 9	นางนิกกลับเข้าป่า	พระอินทร์เนรมิตนางนี้ให้เป็นมนุษย์ จากนั้นขุนทิงได้พานางนี้และลูกน้อยกลับ เข้าสู่ เมืองนพบุรี
โครงเรื่องช่วงที่ 10	ขุนทิงป่วย ได้ให้ท้าวอำคาไปขอยากับ นางนี้	ขุนทิงคิดถึงขุนทือทอง จึงให้อำคาไปเยี่ยมแทน ตน
โครงเรื่องช่วงที่ 11	ท้าวอำคาขอยากับนางนี้ในป่า	ท้าวอำคาไปหาปู่ที่เมืองพาราณสี
โครงเรื่องช่วงที่ 12	ท้าวอำคาขึ้นปกครองเมืองสตนาคนหุต เจ็ดม ต่อมาขุนทิงป่วยเป็นครั้งที่ 2	ท้าวอำคาขึ้นปกครองเมืองนพบุรี ขุนทิง นาง ทิง นางทองออกบวช
โครงเรื่องช่วงที่ 13	ท้าวอำคาเข้าป่าเพื่อขอยากับนางนี้	ไม่ปรากฏ
โครงเรื่องช่วงที่ 14	ขุนทิงสวรรคต	

วรรณกรรมขุนทิงขุนทือทองทั้งสำนวนร้อยแก้วและร้อย
กรองมีโครงเรื่องที่มีความคล้ายคลึงกัน สำนวนร้อย
กรองมีโครงเรื่อง 14 โครงเรื่อง แต่สำนวนร้อยแก้วมี
โครงเรื่องทั้งสิ้น 12 โครงเรื่อง และสำนวนร้อยแก้วมี
การเปิดและปิดเรื่องคล้ายกับชาดก มีการปรารภเหตุ
แห่งนิทานและตอนท้ายมีการสโมธานหรือปรีวรัต
ชาติ

3.2 แก่นเรื่อง

แก่นเรื่อง คือ สารัตถะของเรื่อง
เชื่อมโยงเข้าไว้ด้วยองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ โครง
เรื่อง ฉาก และตัวละคร (เมทีนี รัชฎารักษ์, 2541
อ้างถึงใน พระมหาโยธิน ปัตตาสี 2547, 72)
วรรณกรรมขุนทิงขุนทือทองทั้งสองสำนวน พบว่ามีแก่น
เรื่องใหญ่ และแก่นเรื่องย่อย ดังนี้

3.2.1 แก่นเรื่องใหญ่

เมื่อพิจารณาถึงแก่นเรื่องใหญ่ใน
วรรณกรรมสองสำนวนทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง
พบว่ามีแก่นเรื่องใหญ่ที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ผู้แต่ง
ต้องการนำเสนอในเรื่องกฎแห่งกรรม มีส่วนที่แสดง
ให้เห็นถึงการรับผลของกรรมทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว

3.2.2 แก่นเรื่องย่อย

แก่นเรื่องย่อย เป็นส่วนช่วยเสริม
แก่นเรื่องใหญ่ให้มีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น
วรรณกรรมเรื่องนี้ได้เสนอแนวคิดเรื่อง เกี่ยวกับเรื่อง
ความเป็นผู้นำของขุนทือทองแม้จะรักลูกของตนมาก
เพียงใดก็ต้องจำใจนำขุนทิงไปปล่อยไว้ที่ป่า เพื่อ
รักษาความสงบสุขของราษฎร

3.3 ฉาก

ในวรรณกรรมขุนทิงขุนทือทองมีฉากเด่น
ที่ปรากฏดังต่อไปนี้

3.3.1 ฉากเมืองเชียงเจ็ดม (เมือง พาราณสี)

ผู้แต่งได้พรรณนาถึงเมืองในอุดมคติเห็นถึงความ
เจริญรุ่งเรือง มีพระราชapakครองด้วยทศพิธราชธรรม
มีเสนาอำมาตย์ตั้งอยู่ในธรรม บ้านเมืองบริบูรณ์ด้วย
แก้วแหวนเงินทอง ผู้คนในเมืองอยู่ด้วยความสงบสุข
ในสำนวนร้อยกรองบรรยายฉากเมืองได้ละเอียดกว่า
สำนวนร้อยแก้ว

3.3.2 ฉากสวนอุทยาน

ผู้แต่งพรรณนาถึงความงามของ
สวนอุทยานที่นางเอกได้มาเนรมิตไว้ว่า สวนนั้นมี

ความร่มรื่นด้วยพรรณไม้ และหมู่สัตว์นานาชนิด ทำให้ผู้คนที่ผ่านมามีความหลงใหล

3.3.3 ฉากเมืองบาดาล

ผู้แต่งได้บรรยายฉากให้เห็นถึง

ความงามของเมืองบาดาล

“...เห็นแต่ เงินลาวดัว กงคำเดียวรดาช
มาบมาบเหลื่อม ฝาแก้วส่องเงา...”

(พิทุร มลิวัลย์, 2511, 17)

3.3.4 ฉากสระโบกขรณี

ผู้แต่งได้กล่าวถึงสระโบกขรณี และการเล่นน้ำของนาคแล้วเกิดฝนตกเช่นเดียวกับเรื่อง
พญาคันคาก แต่ไม่มีการกล่าวถึงพญาแฉน

3.3.5 ฉากกรุงศรีสัตนาคนหุต (เมืองนพบุรี)

ผู้แต่งได้พรรณนาถึงความงามของ
กรุงศรีสัตนาคนหุต (เมืองนพบุรี) ที่นางทิงนางทองได้
ออกมาเฝ้าให้ขุนทิง บริบูรณ์ไปด้วยแก้วแหวนเงิน
ทอง

ฉากในวรรณกรรมขุนทิงขุนทองทั้ง
2 ส่วน มี 2 ฉากที่แตกต่างกันคือ เมืองเชียงเงื่อม
และเมืองสัตนาคนหุต ในส่วนร้อยแก้วใช้ชื่อเมือง
ทั้ง 2 ว่า เมืองพาราณสี และเมืองนพบุรีตามลำดับ

3.4 ตัวละคร

ผู้ศึกษาได้นำตัวละครมาจัดกลุ่มตาม
ลักษณะนิสัยของตัวละครได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

3.4.1 ตัวละครฝ่ายธรรมะ

1) ขุนทอง

ขุนทองเจ้าเมืองเชียงเงื่อม
(เมืองพาราณสี) วันหนึ่งต้องการไปเที่ยวป่าจนไปถึง
ทำน้ำจึงได้นางแอกไค้ (นางแอตไค้) เป็นเมีย และได้
ลูกด้วยกัน ต่อมาเกิดความเบื่อหน่ายต้องการจะกลับ
เมือง นางแอกไค้ (นางแอตไค้) จึงได้ควักเอาลูกให้ขุน
ทองกลับเมืองด้วย

2) นางแอกไค้ (นางแอตไค้)

นางแอกไค้ (นางแอตไค้) ธิดา
พญานาค ขุนทองประพาสาไปถึงหนองน้ำและได้
พบกับนางแอกไค้ (นางแอตไค้) เกิดรักใคร่จึงตามนาง
ไปเมืองบาดาล วันหนึ่งได้แอบดูนางเล่นน้ำจึงเกิด
ความเบื่อหน่ายนาง มีลูกกับขุนทองคือขุนทิง

3) ขุนทิง

ขุนทิง เกิดจากขุนทองกับ
นางแอกไค้ (นางแอตไค้) เมื่อขุนทองเกิดความเบื่อ
หน่ายนางจึงจะได้ออกจากเมืองบาดาลกลับเมือง
นางแอกไค้ (นางแอตไค้) ได้ลวงเอาทารกในลำคอห่อ
ด้วยใบตองทิ้งให้กลับไปเลี้ยงในเมือง เมื่อขุนทองได้
ถึงเมืองได้แกะห่อใบตองทิ้งออก จึงตั้งชื่อทารกนั้นว่า
ขุนทิงตามชื่อใบไม้ที่ใช้ห่อทารกนั้น ต่อมาถูกขับไล่
ออกจากเมือง

4) นางนิง

นางนิง เป็นชนนีที่อาศัยกับ
พระฤๅษี ส่วนร้อยแก้วว่า นางไม่มีฝูงจึงมาอาศัย
กับพระฤๅษี ส่วนร้อยกรองว่า นางกลัวชนีเพศผู้
จะสมสู่จึงมาอาศัยอยู่ด้วย ก่อนขุนทิงจะพานางกลับ
เมืองพระฤๅษีได้ฝากดูแลหามสุนัขเข้าใกล้นาง เพราะ
สัญชาตญาณนางกลัวสุนัข เมื่อนางนิงเข้าเมืองนางทิง
นางทองได้ปล่อยสุนัขไล่ นาง ทำให้นางนิงเข้าป่าไป
ต่อมาพระอินทร์ได้แปลงให้เป็นมนุษย์

5) พญานาค

พญานาคเป็นบิดาของนาง
แอกไค้ ในส่วนร้อยแก้วพญานาค มีชื่อว่า รัตนรา
ชา ในส่วนร้อยกรองไม่ปรากฏชื่อ เมื่อนางแอกไค้
(นางแอตไค้)

6) นางทิงนางทอง

นางทิงนางทองเมียของ
ขุนทิง เกิดจากห่มมงคลที่พญานาคมอบให้กับขุนทิง
ส่วนร้อยแก้วกล่าวว่า นางทิงทองเป็นผู้เฝ้า

เมือง แต่ในสำนวนร้อยกรองว่า ขุนทิงนอนหลับได้
เกิดกรุงศรีสัตนาคนหุตขึ้น จากนั้นจึงได้เคาะเรียกนางที่
ทองออกจากหม้อ เมื่อขุนทิงพานางนี้เข้าเมือง นาง
ทิงนางทองไม่พอใจที่ขุนทิงเอาสัตว์เดียรฉานมาเป็น
เมียจึงปล่อยสุนัขในสำนวนนี้ ในสำนวนร้อยแก้วกล่าวว่า
เมื่อนางนี้กลายเป็นมนุษย์แล้ว นางทิงทองได้มอบ
ตำแหน่งมเหสีให้กับนางนี้ราชเทวี

7) แม่นม

แม่นมเป็นผู้เลี้ยงดูขุนทิง
ตั้งแต่อยู่ในเมืองจนกระทั่งไปอยู่ในป่า ในสำนวนร้อย
แก้วไม่ปรากฏว่าแม่นมได้ตามขุนทิงไปอยู่ในป่าด้วย
แม่นมเป็นผู้มีความเมตตาต่อขุนทิงโดยตลอด แม่นม
ขุนทิงถูกขับไล่จากเมืองนางก็อาสาไปด้วย โดยไม่
หวั่นไหวต่อความยากลำบาก

8) นางเทวดา

นางเทวดาคือรุกขเทวดาที่
สถิตอยู่ต้นแคฝอยที่ขุนทิงกับแม่นมไปอาศัยอยู่เมื่อ
ถูกขับไล่ออกจากเมือง ต้นฉบับเขียนว่า “นาง
เทวดา” เมื่อขุนทิงกับแม่นมได้มาอาศัยใต้ต้นดอก
แคฝอยนางเทวดาจึงได้มีติดดอกแคฝอยที่มีรสหวาน
ให้ขุนทิงกับแม่นมกินเป็นอาหาร

9) พระอินทร์

ในสำนวนร้อยแก้วได้กล่าวถึง
พระอินทร์ ได้ลงนิมิตปราสาทและให้สัตว์ป่ามาเป็น
บริวารขุนทิง ตอนที่ขุนทิงถูกนำไปปล่อยไว้ที่ชายป่า
แต่ในสำนวนร้อยกรองกล่าวถึงเฉพาะพระอินทร์ได้ให้
สัตว์ป่ามาเป็นบริวารขุนทิง ตอนท้ายของเรื่อง ใน
สำนวนร้อยแก้วพระอินทร์ได้มาแปลงกายนางนี้จาก
ร่างชะนีให้กลายเป็นมนุษย์ มีรูปร่างที่งดงาม

10) ท้าวอำคา นางจันทา

ท้าวอำคาและนางจันทา
เกิดจากขุนทิงและนางนี้ สำนวนร้อยแก้วปรากฏชื่อ
ทั้งท้าวอำคาและนางจันทา สำนวนร้อยกรองปรากฏ

เฉพาะชื่อท้าวอำคา เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งสอง
สำนวนมีลักษณะที่เหมือนกัน ท้าวอำคา ลูกชายของ
ขุนทิงและนางนี้ เป็นผู้ที่มีความกตัญญู ตั้งในสำนวน
ร้อยแก้วตอนที่ขุนทิงเจ็บป่วย ท้าวอำคาได้อาสาเดิน
ทางเข้าไปในป่าเพื่อหายามารักษาขุนทิง

3.4.2 ตัวละครฝ่ายธรรม

1) นางบุสดี (นางวรรณราชเทวี)

นางบุสดี (นางวรรณราชเทวี)
เมียคนแรกของขุนทิง เมื่อขุนทิงได้กลับเข้าเมือง
พร้อมกับขุนทิง ทำให้นางไม่พอใจหาทางกำจัดขุนทิง
หลังจากที่ขุนทิงถูกขับไปอยู่ในป่าแล้วขุนทิงได้ตาม
กลับเข้าเมือง นางบุสดีหรือนางวรรณราชเทวียังไม่ละ
ความพยายาม ยังได้หาวิธีทางกำจัดอยู่ ในสำนวน
ร้อยกรองกล่าวว่า เมื่อขุนทิงกลับเข้าเมืองนางได้เข้า
มากอดอุ้มด้วยความรัก

2) นางสนม

นางสนมหรือนางแม่น้อยชื่อ
ที่ปรากฏในต้นฉบับ เป็นสนมของขุนทิง เมื่อขุน
ทิงได้นำขุนทิงกลับเมือง นางสนมได้วางแผน
ร่วมกันกับนางบุสดีหาทางกำจัดขุนทิง โดยไปติด
สินบนโหร เมื่อขุนทิงถูกขับไล่จากเมืองแล้วขุน
ทิงได้เชิญคืนกลับเข้าเมือง นางแม่น้อยยังคงคิด
หาทางกำจัดขุนทิงอยู่โดยวางแผนวางยาพิษให้ขุนทิง
กิน แต่เทวดาได้ช่วยเหลือไว้

3) หมอโหร

หมอโหรผู้ทำนายขุนทิง
เพราะเห็นแก่สินบนจึงต้องออกจากเมือง หมอโหรมี
ปรากฏเฉพาะในสำนวนร้อยแก้วเท่านั้น เมื่อขุนทิงถูก
ขับไล่จากเมืองแล้วและกลับมาเมืองดังเดิม หมอ
โหรได้รับผลกระทบที่ตนทำไว้

ในวรรณกรรมขุนทิงขุนทิงมีตัวละครบาง
ตัวที่มีชื่อเรียกแตกต่างกัน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบชื่อตัวละครสำนวน
ร้อยแก้วและร้อยกรอง

ฝ่ายธรรมะ		ฝ่ายอธรรม	
สำนวนร้อย แก้ว	สำนวน ร้อยกรอง	สำนวน ร้อยแก้ว	สำนวน ร้อยกรอง
ขุนเทือง	ขุนเทือง	นางวรรณ ราชเทวี	นางบุสดี
นางแอตไค	นางแอ ไค	นางแม่ น้อย	ไม่ ปรากฏ
ขุนทิง	ขุนทิง	โหร	โหร
นางนี	นางนี		
พญานาค รัตนราชา	ไม่ ปรากฏ ชื่อ		
นางทิงนาง ทอง	นางที งนางทอง		
แมนม	แมนม		
นางเทวดา	ไม่ ปรากฏ		
พระอินทร์	พระ อินทร์		
ท้าวอำคา	ท้าวอำคา		
นางจันทา	ไม่ ปรากฏ		

จากการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมขุนทิง
ขุนเทืองสำนวนร้อยแก้วและร้อยกรอง พบว่าสำนวน
ร้อยแก้วมีการดำเนินเรื่องแบบเดียวกับชาดก มีการ
เปิดและปิดเรื่องคล้ายกับชาดก มีการพรรณนาเหตุแห่ง
นิทานและตอนท้ายมีการสโมธานหรือปริวรรตชาติ
นอกจากนี้ชื่อตัวละคร หรือชื่อเมืองยังเป็นชื่อที่มา
จากภาษาบาลี

4. ขุนทิงขุนเทืองกับบทบาทในสังคมอีสาน

วรรณกรรมขุนทิงขุนเทืองเป็นวรรณกรรม
ปรัมปราที่แสดงถึงวิถีชีวิตของชุมชนอีสานแห่งลุ่มน้ำ
โขงเป็นอย่างดี ค่านิยมในจารีตประเพณี ตลอดจน
การเคร่งครัดในจารีตโบราณ (จิตรกร เอมพันธ์,
2545, 146) วรรณกรรมขุนทิงขุนเทืองจึงนับว่าเป็น
วรรณกรรมที่มีบทบาทต่อสังคม ดังนี้

4.1 ประติมากรรม

ประติมากรรมที่นำเสนอเรื่องราวขุนทิง
ขุนเทืองในภาคอีสานเป็นประติมากรรมลอยตัวมี
ปรากฏเพียงที่เดียวคือ ศาลาแก้วกู่ บ้านสามัคคี
ตำบลหาดคำ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ศาลาแก้วกู่ หมายถึง เมืองอมตะแก้วกู่
มหานิพพาน สร้างโดยหลวงปู่บุญเหลือ สุริรัตน์ เมื่อ
ปี พ.ศ. 2521 ที่บ้านสามัคคี อำเภอเมือง จังหวัด
หนองคาย อรอนงค์ ฤทธิฤชัย (2559) ได้ศึกษารูป
ปั้นในศาลาแก้วกู่จำนวน 141 รูป แฝงความหมายไว้
3 ด้าน คือ ด้านศาสนา ด้านคำสอน และด้าน
วรรณกรรม รูปปั้นนางแอไค เป็นหนึ่งใน
ประติมากรรมที่มีในศาลาแก้วกู่ เป็นประติมากรรม
จากวรรณกรรมเรื่องขุนทิงขุนเทือง มีร่างส่วนบนเป็น
มนุษย์ มีลำตัวเป็นเกล็ด ส่วนล่างเป็นพญานาค มี
บริวารคอยดูแลปกป้องอยู่ตามร่าง ความยาว 24
เมตร

วรรณกรรมขุนทิงขุนเทืองจึงเป็น
วรรณกรรมที่สำคัญที่มีการถ่ายทอดเรื่องราวสืบทอด
กันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จากความเชื่อเรื่อง
พญานาค หรือนางแอไคในวรรณกรรมขุนทิงขุน
เทืองนำไปสู่การสร้างสรรค์ประติมากรรมกู่แก้วใน
จังหวัดหนองคายดังปรากฏ

4.2 หมอลำ

หมอลำเป็นศิลปะการแสดงดนตรี
พื้นบ้าน พัฒนาการจากการเกี่ยวพาราสีกันของหนุ่ม

สาวและการอ่านหนังสือผูก จากอดีตจนถึงปัจจุบันมี
การนำเสนอวรรณกรรมขุนทิงขุนเทืองผ่านหมอลำ
ดังต่อไปนี้

4.2.1 หมอลำกลอน

หมอลำกลอนที่นำเสนอวรรณกรรมขุนทิงขุนเทืองมี
ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตารางแสดงชื่อศิลปินหมอลำที่นำเสนอ
วรรณกรรมขุนทิงขุนเทือง

ชื่อศิลปิน	ชื่อกลอน
บุญเพ็ง ไผ่ผิวชัย	นิทานขุนทิงขุนเทือง
บุญยัง สุภาพ	อายุขุนทิงเดินดง
ฉวีวรรณ ดำเนิน	ขุนทิงเดินดง
ทองฮวด ชาชน	ขุนทิง
บุญช่วง เด่นดวง	เกี่ยวเบ็ดเตล็ด

จากกลอนลำของหมอลำกลอน
ทั้ง 5 คน พบว่า มี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็น
การที่ถ่ายทอดเรื่องราวนิทานโดยตรงและมีคติ
สอนใจไว้ในตอนท้าย และลักษณะที่ 2 เป็นการ
ถ่ายทอดเรื่องราวเชิงเกี่ยวพาราสี และเรื่องราวที่มี
การกล่าวถึงมากที่สุดที่นำมาถ่ายทอดผ่านกลอนลำ
คือ ตอนที่ขุนทิงได้ไปพบรักกับนางชะนี ทั้งนี้
เป็นเพราะหมอลำกลอนผู้หนึ่งนั้นต้องการสื่อสารกับ
หมอลำชายและหรือผู้ฟังชายว่าแม่นางชะนีที่เป็น
สัตว์ ขุนทิงยังรักนางชะนีได้ แต่ตนเป็นคนแท้ ๆ เหตุ
ใดถึงจะไม่รักตนบ้าง

4.2.2 หมอลำหมู่

หมอลำหมู่พัฒนาขึ้นจากหมอลำ
พื้นและหมอลำกลอน แสดงบทบาทไปตามท้องเรื่อง
มีการสมมุติตัวละคร ตัวนาง หมอลำหมู่ที่นำเสนอทาง
ยูลูบทั้งหมด 4 คณะ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ตารางแสดงชื่อคณะหมอลำหมู่ที่นำเสนอ
วรรณกรรมขุนทิงขุนเทือง

คณะ	ทำนอง	ชุดการแสดง	เวลา
ลูกแม่มูล	อุบล	ขุนเทือง-ขุน เทือง	2 ชั่วโมง 57 นาที
รังสิมันต์	อุบล	ขุนทิง-ขุน เทือง	4 ชั่วโมง 57 นาที
ดอกฟ้า เมืองเก็น	กาฬสินธุ์	ขุนทิง ขุน เทือง	2 ชั่วโมง 16 นาที
อุดมศิลป์ ซูปเปอร์ ยาว	ขอนแก่น	ซูปเปอร์ ยาว - อุดม ศิลป์ หมอ ล่ำ ต ล ก ทำ น อ ง โบราณ	1 ชั่วโมง 9 นาที

4.3 ดนตรีนิพนธ์/ศิลปะนิพนธ์

ดนตรีนิพนธ์/ศิลปะนิพนธ์ที่ได้ถูก
เผยแพร่ทางยูลูบมี 3 ชุดการแสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ตารางแสดงชื่อการแสดงดนตรีนิพนธ์/
ศิลปะนิพนธ์วรรณกรรมขุนทิงขุนเทือง

ชื่อการแสดง	ผู้สร้างสรรค์	ปี
มหานาคินี : ฉาย	นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาศิลปะการแสดง แขนงวิชานาฏศิลป์ อีสาน ร่วมกับ สาขาดริ ยางศิลป์ แขนงวิชา ดนตรีพื้นเมือง คณะ ศิลปกรรมศาสตร์ หา วิทยาลัยขอนแก่น	2564

ชื่อการแสดง	ผู้สร้างสรรค์	ปี
วิพิธทัศนา'61 : ขุนทิงขุน เทือง	นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขา นาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม	2561
นางเอกไคขอ ฝน	นายภูมิบัณฑิต บาไสย และนางสาวกุลสินี กล้า หาญ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม	2560

เห็นได้ว่าในปัจจุบันทางด้านการศึกษาดนตรีนาฏศิลป์ได้มีการนำเอานิทานขุนทิงขุนเทืองมาสร้างสรรค์เป็นชุดการแสดงใหม่ที่มีความน่าสนใจโดยคงรูปแบบและโครงเรื่องไว้ ทำให้เราเห็นว่าแม้กาลเวลาจะล่วงเลยมานานเพียงใดนิทานขุนทิงขุนเทืองก็ยังคงมีความสำคัญ และอยู่ในความทรงจำของชาวอีสานเรื่อยมา ตั้งแต่การฟังเรื่องเล่า ฟังผ่านหมอลำกลอน หมอลำเรื่องต่อกลอน จนกระทั่งถึงการแสดงละครเวที และการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

สรุป

ต้นฉบับขุนทิงขุนเทือง สำนวนร้อยแก้ว คัมภีร์ใบลานวัดกระเจียนนอก ตำบลกระเจียน อำเภอบำบัด จังหวัดยโสธร ขนาดกว้าง 4.5 เซนติเมตร ยาว 55 เซนติเมตร ลักษณะลานชาดทับ จำนวน 4 ผูก จารด้วยอักษรธรรมอีสาน ไม่ปรากฏผู้เขียนและผู้แต่ง มีจุดมุ่งหมายการแต่งเพื่อเป็นเครื่องบันเทิงใจ และเป็นคติในการดำรงชีวิต ลักษณะการประพันธ์แบบนิสสัยปนร้อย

วรรณกรรมขุนทิงขุนเทืองปรากฏในพงศาวดารเมืองเชียงแสน กล่าวว่า ขุนทิงเป็นบุตร

ของขุนเทือง ผู้สืบเชื้อสายมาจากลาวควักวาวอุปราชผู้ครองเมืองฝาง กับนางเอกไคผู้สืบเชื้อสายผีเสื้อ อีกทั้งวรรณกรรมขุนทิงขุนเทืองยังเป็นนิทานที่บอกเล่าถึงตำนานการสร้างเมืองศรีรัตนาคนหุตไว้ว่า เมื่อขุนทิงเดินทางถึงแม่น้ำใหญ่แห่งหนึ่ง ของวาวซึ่งเป็นของวิเศษที่ได้มาจากเมืองนาคได้เกาะติดลากต่อไปไม่ได้จึงหยุดพัก พอตื่นขึ้นมาในตอนเช้าบริเวณนั้นได้กลายเป็นเมืองใหญ่ชื่อว่า “เมืองศรีรัตนาคนหุต”

ในวรรณกรรมขุนทิงขุนเทือง ปรากฏเป็นตัวละครที่สำคัญในเรื่อง มีชื่อเรียกที่ปรากฏในเรื่องได้แก่ นาค เจือก และงู คำว่า “นาค” คำว่า นาค มี

รูปแบบการเขียนเพียงรูปเดียวคือ นอกจากนี้ยังมีการใช้คำว่า “นาคี” เป็นคำเรียกนาคเพศเมีย มีรูปแบบการเขียน 2 รูป คือ และ คำว่า “เจือก” เป็นคำเรียกสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายสัตว์จำพวกงู ลำตัวยาว มีเกล็ด อาศัยอยู่ในน้ำมักปรากฏใช้กับคำว่า “งู” เป็นคำว่า “เจือกงู” เจือกมีรูปแบบการเขียนเพียงรูปเดียวคือ และต้องหึง เป็นไม้พุ่ม ไซ้ในทางคงกระพันชาตรี เป็นสมุนไพรที่มีสรรพคุณทางยา รักษาโรคต่าง ๆ ได้แก่ โรคความดัน เบาหวาน รักษาฝี แผล และกามโรค ต้องหึง มีรูปแบบการเขียนเพียงรูปเดียวคือ

วรรณกรรมขุนทิงขุนเทืองสำนวนร้อยแก้ว และร้อยกรองมีโครงเรื่องและวิธีดำเนินเรื่องที่คล้ายคลึงกัน โดยสำนวนร้อยแก้วมี 12 โครงเรื่อง และสำนวนร้อยกรองมี 14 โครงเรื่อง ซึ่งแต่ละโครงประกอบด้วย การอธิบายถึงสถานการณ์ในตอนเปิดเรื่อง ปัญหาเริ่มปรากฏ การคลี่คลายปัญหา และปัญหาการแก้ไข ผู้แต่งวรรณกรรมขุนทิงขุนเทืองทั้งสองสำนวนได้กล่าวถึงฉากหลักในเรื่องที่เหมือนกัน บางฉากมีชื่อเรียกต่างกัน ฉากหลักที่สำคัญที่ถูกกล่าวถึง ได้แก่ สำนวนร้อยกรองเรียก เมืองเชียงง่อม

สำนวนร้อยแก้วเรียก เมืองพาราณสี และสำนวนร้อย
กรองเรียกกรุงศรีสัตนาคนหุต สำนวนร้อยแก้วเรียก
เมืองนพบุรี ตัวละครในวรรณกรรมขุนช้างขุนเทือง
และในสำนวนร้อยแก้วมีตัวละครมากกว่าสำนวนร้อย
กรอง

วรรณกรรมขุนช้างขุนเทืองได้มีบทบาทต่อ
สังคมอีสานในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านประติกรรม

หมอลำ และดนตรีนิพนธ์/ศิลปะนิพนธ์ ในด้าน
ประติกรรมที่นำเสนอเรื่องราวขุนช้างขุนเทืองมี
ปรากฏเพียงที่เดียวคือ ศาลาแก้วกู่ จังหวัดหนองคาย
ด้านหมอลำมีการถ่ายทอดผ่านหมอลำทั้งหมอลำ
กลอน และหมอลำหมู่ นอกจากนี้ยังมีการนำมาต่อ
ยอตเป็นดนตรีนิพนธ์/ศิลปะนิพนธ์อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จิตรกร เอ็มพันธ์. (2545). พญานาค เจ้าแห่งน้ำโขง : พิธีกรรมกับระบบความเชื่อพื้นบ้านแห่งวัฒนธรรมอีสาน.
(วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ) สืบค้นจาก
<https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=b1663904>
- ดนุพล ไชยสินธุ์. (2555). วรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน. ใน ประมวลสาระชุดวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น = Folk
literature. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิพล สายศรี. (2555). พญาคันคาก. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- ณันต์ พิสิษฐ์สวัสดิ์. (2531). การวิเคราะห์วรรณคดีอีสานเรื่อง ขุนช้าง. (วิทยานิพนธ์บริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ พิษณุโลก).
- ธวัช ปุณโณทก. (2542). “วรรณกรรมอีสาน” ใน สารานุกรมวัฒนธรรม ภาคอีสาน เล่ม 12. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- ปรีชา พิณทอง. (2532). สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ = Isan-Thai-English dictionary / โดย ปรีชา พิณ
ทอง. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรม.
- พระมหาโยธิน ปัตตาสี. (2547). การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมภาคเหนือและอีสานเรื่องนางแดงอ่อน.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- พิฑูรย์ มลิวัลย์. (2511). ขุนช้าง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ประยูรวงศ์.
- วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (2544). ตำนานและพิธีกรรมคุณปู่ศรีราช : ภาพสะท้อนบูรณาการทางสังคมวัฒนธรรมที่บ้าน
ยี่สาร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- สมัย วรรณอุดร. (2545). การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมอีสานและลาวเรื่อง ลำพูขา. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- สร้อย อ่องสกุล. (2546). พื้นเมืองเชียงแสน. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- อรอนงค์ ฤทธิ์ฤทัย. (2559). ความหมายในรูปปั้นศาลาแก้วกู่. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 39(1),
46-59.
- อดุลย์ หลานวงศ์. (2560). นาโค นาดี : ความเชื่อกับสถานะในการวางตน. วารสารสถานวิจัยพัฒนวัฒนธรรม, 4(1). 1-14
- เอกสารโบราณขุนช้างขุนเทือง. ไม่ปรากฏปีที่จาร. วัดกระเจาญอก ตำบลกระเจา อำเภอบัวตี่ จังหวัดยโสธร. อักษรธรรม
อีสาน. 4 ผูก 224 หน้าลาน.

- ออนไลน์คมชัดลึก. (2560). “ว่านพญากาสัก” รักษาามโรค. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2563, จากเว็บไซต์:
<https://www.komchadluek.net>
- ชุมชนคนรักขัณฑ์. (2560). พญากาสัก. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2563, จากเว็บไซต์:
<https://www.facebook.com>
- NanaGarden. (ม.ป.ป.). ว่านพญากาสัก. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2562, จากเว็บไซต์:
<https://www.nanagarden.com>